

Ekologisk djurhållning

Ersättningar ekologisk djurhållning

Ersättning för ekologisk djurhållning lämnas i form av en extra ersättning för ekologiskt odlad slåttervall, betesvall och grönfoder. Ersättningen baseras på antalet mjölkkor, am- och dikor, ungnöt, tackor, getter (hondjur) och suggor inom företaget. 1,00 djurenhet kvalificerar för ersättning för 1,00 hektar. Djurantalet får variera mellan åren under åtagandeperioden. Den ekologiska djurhållningen måste dock omfatta minst ett djur varje enskilt år under hela åtagandeperioden.

Djurslag: antal djur som motsvarar en djurenhet

Mjölkcor, am- och dikor	1,00
Ungnöt	1,67
Suggor	2,00
Tackor, getter (hondjur)	6,67

Ersättning per djurenhet: 1 700 kr/ha

När du ansöker om åtagande ska du ange att djurhållningen är ekologisk. När du ansöker om utbetalning ska du anmäla antalet tackor, getter och suggor. Du ska hålla minst det antal djur som du anger i ansökan om utbetalning som ekologiska, under en hållandeperiod av minst två månader räknat från dagen efter det att ansökan om utbetalning kommit in till länsstyrelsen.

Med tacka och get avses hondjur som har satts in i avel eller är äldre än 1 år. Med tacka/get som satts in i avel menas tacklamm/get som seminerats eller som släppts till bagge/bock för betäckning. Djuren som tas upp i ansökan måste vara **tackor, getter eller suggor** senast under hållandeperioden.

Tackor, getter och suggor som redovisas i ansökan får ersättas med andra djur av samma slag som på ersättningsdagen uppfyller alla villkor för stödet. En förutsättning för att ersättningen ska godkännas är att bytet sker inom 20 dagar från det att djuret lämnat jordbruksföretaget och att antalet djurenheter inte minskar mot de i ansökan om utbetalning redovisade djurenheterna.

För **nötkreatur** krävs ingen hållandeperiod. I stället görs en beräkning av totalt antal djurenheter i ansökan. Beräkningen baseras på de uppgifter som finns rapporterade till centrala nötkreatursregistret (CDB). Räkningssperioden omfattar tiden 1 augusti 2005 – 31 juli 2006. Uppgifterna baseras på de produktionsplatsnummer som du redovisat som ekologiska.

Det är möjligt att skriftligen **dra tillbaka djur från ansökan**. Men det kan du bara göra innan det att länsstyrelsen meddelat resultat av administrativ kontroll eller skickat besked om att kontrollbesök kommer att göras. Det är möjligt att även efter denna tidpunkt dra tillbaka djur för vilka inga felaktigheter har påträffats vid kontrollen. Anmälan av tillbakadragna djur ska snarast skickas in till länsstyrelsen. Om ett djur dör under hållandeperioden (stöddåret) och det gör att antalet djurenheter för får, getter eller suggor minskar, ska minskningen anmälas skriftligen till länsstyrelsen inom 10 arbetsdagar efter det att minskningen upptäckts.

Om **grisar** släpps på ett ekologiskt vallskifte som stöd sökts på, måste marken vara bevuxen (dvs. inte uppbökad) åtminstone fram till tidpunkten för normal förstaskörd för vall för att markanvändningen ska kunna redovisas som ekologisk vall.

Produktionsregler för ekologisk djurhållning

Djuren måste hållas helt ekologiskt senast från den 1 juli det första året i åtagandeperioden. Tidpunkt och orsak till att den ekologiska djurhållningen påbörjas senare än åtagandeperiodens start ska antecknas i stalljournalen. Vid en eventuell kontroll av den ekologiska djurhållningen gör länsstyrelsen en bedömning om skälen kan anses fullgoda.

Alla **djur av samma djurslag på en och samma produktionsenhet** (samma produktionsplatsnummer) **måste hållas ekologiskt**. Undantag ges för suggor där det är möjligt att ha ekologisk och konventionell produktion på samma produktionsenhet om följande villkor är uppfyllda:

- de ekologiskt och de konventionellt hållna suggorna inte vistas tillsammans. Undantag gäller om de ekologiskt hållna suggorna är lätt åtskiljbara från de konventionellt hållna suggorna och samtliga suggor utfodras enligt reglerna för ekologisk djurhållning
- utrymmen för förvaring av foder är tydligt skilda åt
- det finns en noggrann dokumentation av suggorna och foderhanteringen

Brukaren ska kunna **visa på dokumentation** av den ekologiska djurhållningen. Vid kontroll ska följande uppgifter finnas tillgängliga:

- omfattningen av idisslars utevistelse, dvs. datum för den förlängda utevistelseperiodens start och slut, samt datum för betesperiodens start och slut
- uppgifter om fodrets ursprung och om fodret innehåller syntetiska vitaminer
- foderstat för samtliga grupper av djur
- uppgift om inköpta djur är uppfödda under ekologiska produktionsmetoder
- hälsojournal (se rubriken "Veterinärvård")

I samband med ett beslut om åtagande beviljas kommer ett dokument som är lämpligt att använda som mall att skickas ut.

Djurens ursprung

Djur som förs in i besättningen ska komma från produktionsenheter som är anslutna till KRAV:s kontroll eller hålls enligt bestämmelserna för miljöersättningen för ekologiska produktionsformer.

Undantag är tillåtna i följande fall:

- som ett komplement till en naturlig ökning av besättningen och för förnyelse av besättningen får, i begränsad omfattning för avel, nötkreatur, grisar, får och getter från icke-ekologisk uppfödning införlivas när lämpliga ekologiskt uppfödda djur inte finns tillgängliga.
- vid hög dödlighet på grund av omständigheter som har att göra med djurens hälsa, olyckshändelser eller med katastrofer får förnyelse av besättningen ske med icke-ekologiskt uppfödda djur när lämpliga ekologiskt uppfödda djur inte finns tillgängliga.

Djurmiljö

Djur får inte hållas bundna. När det är berättigat för djurens säkerhet får enskilda djur hållas bundna under en begränsad tidsperiod. Som ett undantag får nötkreatur i byggnader uppförda före den 24 augusti 2000 hållas bundna under förutsättning att de får tillgång till regelbunden rastning. Regelbunden rastning innebär daglig utevistelse under en maximalt utsträckt tid före och efter betesperioden. Vid rastning utomhus ska hänsyn tas till om det är lämpligt med hänsyn till djurens välbefinnande och markens tillstånd.

Vid nybyggnad eller omfattande till- eller ombyggnad ska lösningar som garanterar daglig rastning eller rastning utomhus två gånger per vecka väljas.

Alla djur ska ha tillgång till bete och kunna använda detta när djurens välbefinnande och markens tillstånd tillåter detta. För tjurar över ett år medges undantag om dessa hålls i rastgård utomhus (se Sammanställning 6 i slutet av dokumentet). Ungtjurar som är anmälda till slakt får hållas inne fram till slaktdatum, dock längst till den 15 juni i Götaland och till den 1 juli i Svealand och Norrland. Länsstyrelsen kan medge undantag från dessa datum vid långa slaktköer.

Suggor ska ges möjlighet att böka. För bökning kan olika material användas. Under den varma årstiden ska grisarna ha tillgång till gyttebad eller annan vattensvalka. Suggor ska hållas gruppvis. Detta gäller inte i sista stadiet av dräktigheten och under digivningsperioden. Moderdjur ska ges möjlighet till avskildhet vid förlossningen.

Kalvar, lamm och killingar ska ges möjlighet att dia åtminstone under hela råmjölksperioden. Det är inte tillåtet att hålla kalvar i enskilda boxar när de är äldre än 1 vecka. I undantagsfall kan kalvar hållas ensamma. Boxen måste då vara avsedd för minst 2 kalvar. Avvänjning av smågrisar får inte ske tidigare än vid 40 dagars ålder.

Särskilt angivna **måttbestämmelser** ska tillämpas **vid nybyggnation** (se Sammanställning 6). Byggnader uppförda före den 24 augusti 1999 och som uppfyller de då gällande svenska reglerna för ekologisk produktion medges undantag till och med den 31 december 2010.

Byggnader avsedda för djur **ska ha släta men inte hala golv.** Minst halva den totala golvytan ska vara av helt golv, dvs. inte bestå av spalt eller nät. Med ”minst halva den totala golvytan” avses halva minimiytan enligt sammanställning 6. Djuren ska ha en bekväm, ren och torr ligg- och viloplats som ska bestå av helt golv utan spalt. Liggplatsen ska vara väl strödd.

Ströet ska bestå av halm eller annat lämpligt naturmaterial. Ströet får förbättras eller berikas med de mineralprodukter som är tillåtna som gödselmedel i jordbruk med ekologisk produktion. För att få använda sådana produkter tillsammans med strö gäller samma krav som då de används som gödsel- eller jordförbättringsmedel. Exempelvis krävs förhandsprovning för användning av vissa produkter.

Foder

Djuren ska födas upp på ekologiskt odlat foder som huvudsakligen odlats på produktionsenheten. Minst 75 procent av det dagliga foderintaget ska vara ekologiskt odlat foder. För idisslare gäller att minst 90 procent av fodret, räknat på årligt foderintag, ska vara ekologiskt odlat foder. För grisar är motsvarande andel 80 procent.

Fram till den 15 juni 2007 gäller ett undantag för användning av konventionellt foder i 19 län

Du som har ekologisk djurhållning och som på grund av exceptionella väderförhållanden 2006 inte kan uppfylla villkoren om ekologiskt foder får använda konventionellt grovfoder.

Konventionellt kraftfoder får bara användas upp till de procentsatser som gäller enligt ovan. De djurhållare som berörs av undantaget behöver inte heller utfodra djuren med huvudsakligen eget foder. Undantaget gäller i Blekinge, Dalarnas, Gotlands, Hallands, Jämtlands, Jönköpings, Kalmar, Kronobergs, Norrbottens, Skåne, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Värmlands, Västmanlands, Västernorrland, Västerbotten, Örebro och Östergötlands län. Detta undantag gäller till och med den 15 juni 2007.

För dig som förlänger 2005 eller 2006 eller får ett helt nytt åtagande där ekologisk djurhållning ingår eller lägger till ekologisk djurhållning i ett befintligt åtagande, kan kravet på andel ekologiskt foder skärpas 2008. **De nya foderreglerna 2008** innebär följande:

- för **idisslare** helt ekologiskt foder fr.o.m. 2008 med undantag för till exempel vitaminer och mineraler.
- för **grisar**: 10 procent konventionellt foder får användas på årsbasis under 2008 och 2009. Under 2010 och 2011 gäller 5 procent konventionellt foder. Vissa ändringar kan också komma att göras i reglerna om tillåtna konventionella fodermedel.

För dig som har din produktion certifierad (KRAV-godkänd) gäller redan 2007 5 procent konventionellt foder för idisslare och 15 procent för grisar.

Allt inköpt foder som ska räknas som ekologiskt i foderstaten ska vara kontrollerat av KRAV. Foder från mark där du har åtaganden för bevarande av betesmarker och slåtterängar får räknas som ekologiskt foder till djur som du har med i miljöersättningen ekologiska produktionsformer. Fodermängder beräknas i kilo torrsubstans.

Vid låg foderproduktion, särskilt på grund av exceptionella väderförhållanden, kan Jordbruksverket tillåta en högre andel konventionellt foder under en begränsad period och för ett särskilt område.

Utfodring av kalvar, lamm, killingar och smågrisar ska baseras på naturlig mjölk, företrädesvis modersmjölk. De ska födas upp på naturlig mjölk under en minimiperiod som är 3 månader för kalvar, 45 dagar för lamm och killingar och 40 dagar för grisar.

För **idisslare** ska minst 60 procent av torrsubstansinnehållet i den dagliga foderransonen utgöras av grovfoder. Under en period av högst tre månader tidigt i laktationen får grovfoderandelen i fodret sänkas till 50 procent. För idisslare ska betet utgöra minst hälften av grovfoderintaget under betesperioden.

Grovfoder ska ingå i den dagliga foderrationen för grisar.

Krav på foderråvaror och fodertillsatser

Inom ekologisk djurhållning finns begränsningar för vilka foderråvaror och fodertillsatser som får användas. De produkter som får användas räknas upp i sammanställningarna 7–11 (i slutet av detta dokument).

Förebyggande hälsovård

Förebyggande hälsovård vid ekologisk animalieproduktion ska bygga på följande principer:

- användning av uppfödningmetoder ska vara anpassad till varje arts behov och främja god motståndskraft mot sjukdomar och hindra infektioner
- användning av högkvalitetsfoder samt regelbunden rastning och tillgång till bete för att djurens naturliga immunförsvar ska stimuleras
- säkerställande av lämplig djurtäthet för att undvika överbeläggning och med det förknippade djurhälsoproblem

Ovannämnda principer bör begränsa djurhälsoproblemen så att de kan kontrolleras främst genom förebyggande åtgärder.

Om ett djur trots alla ovannämnda förebyggande åtgärder blir sjukt eller skadat ska det omedelbart behandlas och vid behov isoleras i lämpliga lokaler.

Veterinärvård

Som veterinärmedicinska läkemedel ska helst fytoterapiprodukter (t.ex. växtextrakt och växtessenser, med undantag av antibiotika) och homeopatiska produkter (t.ex. vegetabiliska och animaliska ämnen eller mineraler) samt spårelement och foderråvaror av mineraliskt ursprung användas (se Sammanställning 9). Detta gäller under förutsättning att de har en effektiv verkan på den djurart och under de förhållanden som behandlingen är avsedd för.

Om användningen av dessa produkter inte visar sig vara, eller sannolikt inte kommer att bli, effektiv vid behandling av sjukdom eller skada och behandling är nödvändig för att undvika smärta och lidande hos djuret får kemisk-syntetiskt framställda konventionella veterinärmedicinska läkemedel eller antibiotika användas.

Det är förbjudet att använda kemisk-syntetiskt framställda konventionella veterinärmedicinska läkemedel eller antibiotika för förebyggande hälsovård. När det är befogat av veterinärmedicinska skäl är behandling med vaccin eller bedövningsmedel tillåten.

Hälsojournal ska föras över alla skador och sjukdomar, deras behandling och behandlingsresultat. Även förebyggande behandlingar ska dokumenteras. Uppgifter om slakt, levandedjursbesiktning och mjölkbedömning ska journalföras. I hälsojournalen ska alla djur eller djurgrupper kunna identifieras. När veterinärmedicinska läkemedel används ska produkttypen anges tydligt tillsammans med detaljerade uppgifter om diagnos, dosering, behandlingssätt, behandlingens längd och lagstadgad karenstid.

Fortplantning och operativa ingrepp

Djurens fortplantning bör i princip baseras på naturliga metoder. Artificiell insemination är tillåten. Andra former av artificiell fortplantning eller hjälp till fortplantning (t.ex. överföring av embryon) är förbjudna.

Andra operativa ingrepp än märkning, nosringning av tjurar, kastrering och avhorning är inte tillåtna om de inte är nödvändigt av veterinärmedicinska skäl.

Sammanställning 6: Byggnader för nötkreatur, får, getter och grisar

Tänk på att det kan i vissa fall krävas ännu större utrymme än vad som anges nedan för att uppfylla nya regler i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter om djurhållning (DFS 2004:17)

Minsta levande vikt (kg)	Utrymme inomhus (nettoutrymme tillgängligt för djuren) m ² /djur		Utrymme utomhus (rastgård, ej betesmark) m ² /djur
Nötkreatur	högst 100	1,5	1,1
	högst 200	2,5	1,9
	högst 350	4,0	3
	högst 500	5,0	3,7
	mer än 500	minst 1 m ² /100 kg	minst 0,75 m ² /100 kg
Mjölkkor	6		4,5
Avelstjurar	10		30
Får och getter	1,5		2,5
Lamm och killingar	0,35		0,5
Modersuggor med upp till 40 dagar gamla smågrisar	7,5		2,5
Slaktsvin	högst 50	0,8	0,6
	högst 85	1,1	0,8
	högst 110	1,3	1,0
Smågrisar	över 40 dagar och högst 30 kg	0,6	0,4
Avelsgrisar, honor	2,5		1,9
	Avelsgrisar, hanar		6,0

Sammanställning 7

Foderråvaror av vegetabilisk ursprung

Spannmål, produkter och biprodukter

Havre	havregryn, havrefodermjöl, kli av skalad havre, havreskal och havrekli
Korn	kornprotein och kornfodermjöl
Riskorn	riskross, riskli, risgroddar och expeller
Hirskorn	
Rågkorn	rågfodermjöl, rågskalmjöl och rågkli
Durra	
Vete	vetefodermjöl, veteskaletmjöl, veteglutenfoder, vetegluten, vetekli och vetegroddar
Speltvete	
Rågvete	

Majs	majsfodermjöl, majskli, majsgroddar, expeller, majsgroddsexpeller, och majs gluten
Maltgroddar	
Drav	

Oljehaltiga frön eller frukter, produkter och biprodukter

Rapsfrö	rapsexpeller och rapsskal
Sojaböner	rostade sojaböner, sojabönsexpeller_och sojabönskal
Solrosfrön	och expeller
Bomullsfrön	och expeller
Linfrön	och expeller
Sesamfrön	och expeller
Palmkärnexpeller	
Rybsfrö	och rybsfröexpeller
Pumpfröexpeller	
Oliver	olivpressmassa från fysisk extraktion av oliver och vegetabiliska oljor från fysisk extraktion av oliver

Frön från baljväxter, produkter och biprodukter

Kikärter	frö, fodermjöl och kli
Evrum ervilia	frö, fodermjöl och kli
Lathyrus sativus (foderkärtingtand)	frö som genomgått lämplig värmebehandling, fodermjöl och kli
Ärter	frö, fodermjöl och kli
Åkerböner	frö fodermjöl och kli
Bondböner	frö, fodermjöl och kli
Vicker	frö, fodermjöl och kli
Lupin	frö, fodermjöl och kli

Stamknölar, rotfrukter och rötter, produkter och biprodukter

Sockerbetsmassa	
Torkad beta	
Potatis	potatisprotein, potatisstärkelse och potatispulpa (biprodukt från extraktion av potatisstärkelse)
Maniok	
Rotknöl av sötpotatis	
Tapioka	
Drank	

Andra frön och frukter, produkter och biprodukter

Johannesbröd	johannesbrödmassa, johannesbrödskidor och mjöl därav
Pumpa	
Citrusrester	
Äpplen	äppelmäsk
Kvittenfrukter	
Päron	
Persikor	
Fikon	

Kastanjer	
Valnötsexpeller	
Hasselnötsexpeller	
Kakaobönskal	
Kakaobönexpeller	
Ekollon	
Tomatrester	
Druvor	druvmäsk och pressmassa från druvor

Vallfoder och grovfoder

Lusern	lusernmjöl
Klöver	klövermjöl
Gräs	från foderväxter, gräsmjöl
Hö	
Ensilage	
Halm från spannmål	
Rotfrukter till foder	

Andra växter, produkter och biprodukter

Melass	
Algmjöl	erhållet genom torkning och krossning. Ska vara tvättat för att minska jodhalten
Pulver och extrakt från växter	
Vegetabiliskt proteinextrakt	endast till ungdjur
Kryddor och örter	

Sammanställning 8

Foderråvaror av animaliskt ursprung

Mjolk- och mejeriprodukter

Obehandlad mjölk	
Mjölkpulver	
Skummjölk	skummjölkpulver
Kärnmjölk	kärnmjölkpulver
Vassle	vasslepulver och vasslepulver med låg sockerhalt
Vassleproteinpulver	extraherat genom fysisk behandling
Kaseinpulver	
Laktospulver	
Ostmassa	
Filmjölk	

Fisk och andra havsdjur, produkter och biprodukter

Fisk

Fiskolja	ej raffinerad
Torskleverolja	ej raffinerad
Autolysater, hydrolysater och proteolysater från fisk, blötdjur eller kräftdjur.	erhållna genom enzymprocess, i löslig eller icke-löslig form, enbart för ungdjur
Fiskmjöl	

Sammanställning 9

Foderråvaror av mineraliskt ursprung

Natrium:

havssalt, ej raffinerat
bergssalt, obearbetat från gruva
natriumsulfat
natriumkarbonat
natriumbikarbonat
natriumklorid

Kalium:

kaliumklorid

Kalcium:

märgel
skal av vattendjur (inbegripet ben av bläckfisk)
kalciumkarbonat
kalciumlaktat
kalciumglukonat

Fosfor:

dikalciumfosfat
avfluorerat dikalciumfosfat
avfluorerat monokalciumfosfat
mononatriumfosfat
kalciummagnesiumfosfat
kalciumnatriumfosfat

Magnesium:

magnesiumoxid (vattenfri magnesia)
magnesiumanhydrid
magnesiumsulfat
magnesiumklorid
magnesiumkarbonat
magnesiumfosfat

Svavel:

natriumsulfat

Fodertillsatser–spårelement

E1 Järn:

järn(II)karbonat
järn(II)sulfat, monohydrat eller heptahydrat
järn(III)oxid

E2 Jod:

kalciumjodat, vattenfritt

kalciujodat, hexahydrat
kaliumjodid
natriumjodid

E3 Kobolt:

kobolt(II)sulfat, monohydrat och/eller heptahydrat
basiskt kobolt(II)karbonat, monohydrat

E4 Koppar:

koppar(II)oxid
basiskt koppar(II)karbonat, monohydrat
koppar(II)sulfat, pentahydrat

E5 Mangan:

mangan(II)karbonat
manganoxid och mangan(III)oxid
mangan(II)sulfat, mono- och/eller tetrahydrat

E6 Zink:

zinkkarbonat
zinkoxid
zinksulfat, mono- och/eller heptahydrat

E7 Molybden:

ammoniummolybdat, natriummolybdat

E8 Selen:

natriumselenat
natriumselenit

Sammanställning 10

Genetiskt modifierade organismer eller produkter från dessa organismer får inte användas med undantag för veterinärmedicinska läkemedel.

Vitaminer m.m.

Vitaminer ska komma från råvaror som ingår naturligt i fodret. För grisar kan syntetiskt framställda vitaminer som är identiska med naturliga vitaminer få användas. För idisslare kan syntetiska A-, D- och E-vitaminer som är identiska med naturliga vitaminer få användas.

Enzymer

Inga ytterligare krav än vad som gäller för övrig animalieproduktion i Sverige.

Mikroorganismer

Inga ytterligare krav än vad som gäller för övrig animalieproduktion i Sverige.

Konserveringsmedel

E 200 Sorbinsyra
E 236 Myrsyra
E 260 Ättiksyra
E 270 Mjölksyra
E 280 Propionsyra
E 330 Citronsyra

Bindemedel, klumpförebyggande medel och koaguleringsmedel

- E 470 Kalciumstearat av naturligt ursprung
- E 551b Silikagel
- E 551c Kiselgur
- E 553 Sepiolit
- E 558 Bentonit
- E 559 Kaolinleror
- E 560 Naturliga blandningar av stearit och klorit
- E 561 Vermiculit
- E 599 Perlit

Antioxidationsmedel där följande ämnen ingår i denna kategori:

- E 306 Tokoferolrika extrakt av naturligt ursprung

Vissa produkter som används i djurfoder

- Bryggerijäst

Sammanställning 11

Processtekniska hjälpmedel för ensilage

Havssalt, grovt bergsalt, vassla, socker, sockerbetsmassa, mjöl av spannmål, melass.

Enzymer, jäst och bakterier

Inga ytterligare krav än vad som gäller för övrig animalieproduktion i Sverige.

Syror som konserveringsmedel

De syror som får användas som konserveringsmedel. Mjölksyra, myrsyra, propionsyra och ättiksyra får endast användas då vädret gör att det annars inte går att få ett säkert ensileringsresultat.